

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ

Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Β΄

ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 18 Ιανουαρίου 1904

ΓΡΑΦΕΙΑ : Όδός Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 79

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΚΥΚΝΟΥ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΝΕΜΩΝΗΣ

Δέν είμαι ἐγὼ τὸ γυναικί πού ἀνθεῖ καὶ βαλοσαμίνα,
Μὲ τὴν οὐράνιο μῦστον τὴν αἶθρα τῆς αὐγῆς,
Ἐγὼ εἶμι ἡ πολυθρόνηντι καὶ ἐρημικῆ ἀνεμώνη
Ποῦ ξεγυρνᾷ καὶ μύθειαι σὴν ἄκρη τῆς πηγῆς.

Καὶ πῶν καθέρφτη τοῦ νεροῦ τῆ θλίψη ἀντιφεγγίζω
Κι' ἀπειπισμένη βροχοῦμαι καὶ γέρον ταπεινά,
Καὶ τὰ φτωχὰ φυλλάδια μου τὰ πορφυρᾶ σκορπίζω
Σὰν τὴν καρδιά πού μᾶτωσε καὶ στάζει ἀγαλινά.

Ὡ τίμει! Καὶ τὴν στεγνὴ ὁμορφιάν ἢ νύχτα θὰ μοῦ
[πάση

Κι' ἀπ' τὸ δροσάτο μου ἀνθίσω σὴν ἄκρη τῆς πηγῆς
Θὰ μείνη μόνο ἓνα γυμνὸ καὶ ξοφύλλο κλωνάρι
Νὰ σιέεται καὶ νὰ θλίβεται σὺ ἀγέρι τῆς αὐγῆς!...

ΟΤΑΝ ΕΡΘΗ....

Δὲ θὲ νὰ κλαίῃ ὁ Ὀδρανὸς ἔτσι σὰν τῶρα αἰώνια
— Ἦ ἀκοῦς, φτωχὴ καρδιά;—
Θάρθῃ ἢ ζεστὴ καλοκαιριά, θὰ λυώσουνε τὰ χιόνια,
— Θὰ ἀνθίσουν τὰ κλαδιά... .

Μὰ νὰ μὴ φύγῃ καὶ ἀπὸ σὲ τὸ δάκρυο καὶ τὸ κρῖμα
— Καὶ ἡ συλλογὴ ἢ βαρειά,
Νὰ καρτερῆς τὴν Ἄνοιξιν νὰ ἀνθίσῃ κάποιον μνημῆμα
— Ἦ ἀκοῦς φτωχὴ καρδιά;... .

ΑΙΩΝΙΟΣ ΜΑΡΑΣΜΟΣ

Ἐσὲ δὲ σὲ ἔφερε τὸ εὐώδιασμα
Τοῦ Ἀπρίλη, τοῦ δροσάτου Ἀπρίλη,
Κι' ὅταν ἐρχόσουν δὲ γελοῦσανε
Μόνο ἐθρηνοῦσαν κἀποια χεῖλη.

Κι' ἤρθες ἐδῶ καὶ ἀλαφροπέρασαν
Τὸ ἀγερινὸ σου πνεῦμα πάλι,
Μά, δὴμὲ! Τὰ ρόδα ἦταν κατάξερα
Μὲς στῆς καρδιάς μου τὸ ἀνθογάλι

Καὶ στῆς ψυχῆς τῆ νεκροθάλασσα
Κανένα χᾶιδι δὲν περνοῦσε,
Μόνο ἓνας ἴσκιος νυχτοδιάβαινε
Κι' ἐτραγουδοῦσε, ἐτραγουδοῦσε... .

Κι' ἔλεγεν ὅλα τὰ κοιμάμενα,
Κι' ἔλεγεν ὅλα τὰ σβυμένα,

Ἡ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ,

ΠΑΥΛΟΣ ΓΝΕΤΟΣ

Τὰ συννεφᾶκια τὰ περίλυπα
Καὶ τὰ πουλιὰ τὰ δροφανεμένα,

Κι' ὅλον τὸν πόνο πού ἀρροῦφαινεταί
Μέσα στῆς νεότης μας τὸ δαίλι,
Ἐγὼμὲ! Δὲ σὲ ἔφερε τὸ εὐώδιασμα
Τοῦ Ἀπρίλη, τοῦ δροσάτου Ἀπρίλη!...

ΘΡΑΣ ΖΩΓ'ΟΠΟΥΛΟΣ

ἘΝΑ ΠΡΟΦΗΤΙΚΟ ΟΝΕΙΡΟ

Ἀγαπητέ μου «Νουμά»,

Σοῦ ἀρέσει σὰ βγαίνης σωστός προφήτης; Ἐ-
μένα μὲ κλακεύει πολὺ.

Ἦναι τῶρα δεκατρία χρόνια πού δημοσίεψα ἓνα
«Ὀνειρο» σὲ μιὰ Ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα πού δὲ μοῦ
φαίνεται νὰ μᾶς πολυαγαπάῃ σήμερα. Ὀνομάζεται
«Ἄστου», ὥστε ἄς ποῦμε καὶ ἐμεῖς "Ἄς τῆ, σὰν πῶ
ρωμαϊκὸ πού εἶναι.

Τὸ ξανακοίταζα σήμερα αὐτὸ τὸ «Ὀνειρο», καὶ
ἐνῶ τὸ χαίρουμουν πού ἔβγαζα σωστόττοιχη προφη-
τεία, μοῦ κακοφάνηκε πού ἔκαμα τότες δυὸ σπου-
δαῖα χρονολογικὰ λάθια. Ἀνάφερα σ' ἓνα μέρος δια-
κόσια, καὶ σ' ἄλλο μέρος τετρακόσια χρόνια, ἐνῶ

ἔπρεπε νὰ πῶ τὸ πολὺ εἴκοσι καὶ σαράντα!

Σοῦ τὸ ξαναγράφω λοιπὸν ἐδῶ τὸ προφητικὸ
αὐτὸ «Ὀνειρο» μὲ διορθωμένες χρονολογίες, γιὰ νὰ
μὴν τοῦ λείπη τίποτε. Ὅριστε το.

«... Βρέθηκα μέσα σὲ Κοιμητήριο γεμάτο λάκ-
κους ἀνοιχτούς, ἓνα κομμάτι μαρμαρωθὲν στημένο
σὺν σὲ κάθε λάκκο, καὶ σὲ κάθε μαρμαρωθὲν χα-
ραγμένον κατὰ γράμματα, πού τοῦ κάκου πολεμοῦτα
νὰ τὰ βγάλω. Πλήθος ἄλλα λιθάκια σκάρπια ἐδῶ
καὶ ἐκεῖ, κυπαρίσσι ὅμως ἢ ἄλλο δέντρο ἢ λουλουδι-
ὴ καὶ χορτάρι δὲν ἔβλεπα πούθενά, τίποτις ἄλλο
παρὰ πέτρες, πέτρες καὶ λάκκους. Τὸ κοίταζα τὸ
ἔργο αὐτὸ τὸ Κοιμητήριο, καὶ τρεμοῦλα μ' ἔπιανε
χωρὶς νὰ τὸ θελῶ. Ἐκεῖνο ἔμως πού μοῦ πάγωσε
στ' ἀλήθεια τὸ αἷμα μου εἶτανε σὰν ἔσκυβα νὰ κοι-
τάζω μέσα σὲ μερικὸς λάκκους, καὶ εἶδα ἄξαφνα
μέσα στὴν κάθε λάκκο στρωμένο καὶ ἀπὸ ἓνα ζων-
τανό, ποῦκαμνε τὸν πεθαμμένο καὶ κράταγε σφι-
χτὰ σφιχτὰ κλεισμένα τὰ μάτια του, μὴν τύχη
καὶ τὸν πᾶρα τάχιστα γιὰ ζωντανό. Ἀμα ὅμως γύριζα
τὴ ράχη μου νὰ δῶ κανέναν ἄλλο τέτοιο ψευτονε-
κρό, μισοσηκωνόνταν ὁ πρῶτος καὶ ἔβγαζε τὸ κε-
φάλι του νὰ πάρῃ μιὰ δυὸ ἀνάσες, καὶ ξαναπλάγιαζε
πάλι γλήγορα γλήγορα. Καὶ σὰν εἶδα δυὸ τρεῖς
ποῦπαιζαν αὐτὸ τὸ παιχνίδι καὶ τὸ κατάλαβα πῶς
εἶταν ὅλοι τους ζωντανοί, μοῦρθε νὰρχινήσω τὰ γέ-
λοια. Ὑποθήθηκα ὅμως μὴ σηκωθῶσιν ὅλοι τους ὀργι-
σμένοι, καὶ πῆγα κοντὰ σ' ἓνα λάκκο, καὶ λέγω σιγὰ
ἐνός ψευτοπεθαμμένου. «Πιές μου, γιατί κείτεσαι
ἐδῶ μέσα;» Τότες ἀνοίξε τὰ μάτια του ὁ νεκρός,
καὶ μ' ἀγριοκοίταξε καὶ μοῦ εἶπε. «Αὐτὸ τὸ Κοιμη-
τήριο πού βλέπεις εἶναι ἡ πατρίδα μας ἢ Ἑλλάς.
Ἐμεῖς ἐδῶ ὅλοι Ἕλληνας ἐσμέν. Αὐτὰ τὰ λιθά-
κια πού βλέπεις, εἶναι ἡ ἀρχαιότης. Τὰ γράμματα
πού δὲν μπορεῖς νὰ βγάλῃς εἶναι ἡ προγονικὴ ἢ
γλώσσα (σημ. διορθωμένη ἀπὸ τὸ Μιστριώτη).
Καὶ μὴ θαρρῆς πῶς εἶσαι ἐδῶ μέσα τῶρα, δηλαδὴ
ἐφέτος, στὰ 1891. Βρίσκεται εἴκοσι χρόνια καὶ ὀμ-
πρός. Ἀφοῦ δοκιμάσαμε καὶ ξαναδοκιμάσαμε νὰ τὴν
κάμουμε αὐτὴ τὴ γλώσσα δική μας, καὶ δὲν μπορέ-
σαμε, σοφιστήκαμε πῶς γιὰ νὰ τὴν κάμῃ ἄνθρωπος
τῆ νεκρῆ γλώσσα δική του πρέπει καὶ αὐτὸς νὰ γίνῃ
νεκρός. Κ' ἔτσι μπήκαμε μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς λάκ-
κους πού βλέπεις. Ἔτσι πάμε ταιριαστὰ καὶ μὲ τὴν
Ἐπιστήμη, πού μᾶς λέει πῶς ἡ γλώσσα εἶναι σὰν
καθρέφτης τοῦ λαοῦ πού τὴ λαλεῖ καὶ τὴ γράφει.
Ἔς κόρακας ἔρε τῶρα».

Κ' ἐφυγά σὰν τρομαγμένος ὄξω ἀπὸ τὸ Κοιμη-
τήριο ἐκεῖνο. Καὶ πῆρα τὰ μάτια μου καὶ πῆγα,
πῆγα ὥσπου ἔφτασα σ' ἓναν κάμπο κατάχλωρο καὶ
γεμάτο μεγάλα καὶ ἀψηλά δέντρα. Κ' ἐκεῖ μέσα γι-
νότανε μεγάλο καὶ λαμπρὸ πανηγύρι. Κοπέλλες χό-
ρευαν, παλικάκια ἐπαιζαν, ἄντρες ξεφαντώνανε, γυ-
ναῖκες τραγουδοῦσαν, γέροι χοράτευαν καὶ γελοῦ-

σαν. Σιμώνω ένα γέρο και τον ρωτώ, τί τρέχει εδώ πέρα. Και μου λέει ο γέρος. 'Εδώ είναι η ρωμισσύνη σαράντα χρόνια κι όμπρός ύστερ' από τή δεύτερη Νεκρανάσταση. 'Η πρώτη είταν του Χριστού· τούτη είναι η δεύτερη. Σάν κλείστηκε η Ρωμισσύνη μέσα σ' έρμο Κοίμητήριο χρόνια πολλά, για να τής ταιριάζη η νεκρή της γλώσσα, βρεθήκανε μερικοί που άρχισαν και τραγουδούσαν τόσο γλυκά σ' αυτό μέσα τὸ δάσο, που δὲ βαστάχτηκαν οί ψευτοπεθαμμένοι, μόνε σηκώθηκαν ένας ένας τους κ' ήρθανε στον κάμπο και ξαναζωντάνεψαν παλε. Και σά σωστοί ζωντανοί που γένηκαν τώρα, έγινε κ' η γλώσσα τους ζωντανή. Ζύγωσέ τους, να δῆς τί γλυκά πού τή λαλούνε.

Κι ό,τι έκαμα να ζυγώσω να καλοακούσω τὰ μαγευτικά εκείνα τραγουδάκια, ζύπησα από τήν πολλή τή λαχτάρα....»

Δικός σου

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΣΤΟΝ κ. Π.

Όχου, κι' ός ήταν να γενῶ
στά δάχτυλά σου πέννα,
τὰ νόστιμα τὰ λόγια σου
να γράφω ένα ένα.

ΕΕΝΟΣ

ΜΕΡΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΜΑΣ

(ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ ΣΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ)

Οί παρατηρήσεις μου αποδέλπουν τήν Γυμνασιακή έκπαίδευσι ιδίως. Τὸ πρώτο που έχει κανείς να παρατηρήτη είναι ότι η Έκπαίδευσις μας δὲν είναι Έθνική—μόλας τις ρεκλάμες που δημοσιεύουν κάθε χρόνο τὰ ιδιωτικά μας σχολεία!—Τὰ Γυμνάσια μας ούτε Έλληνες βγάδουν, ούτε άνθρωπος κἄν. Απορροφούν τον περισσότερο καιρό του φοιτηντος εις αὐτὰ ὄχι για να τὸν μάθουν—κάθε άλλο από αὐτὸ κατορθώνει ἡ ἀμέθοδος και γελοία δ.δασκαλία,—μόνο για να τὸν πασσαλείψουν με ξεθωρια-

σμένες γνώσεις των δύο κλασσικῶν γλωσσῶν και έτσι ούτε μπορούμε κἄν να παρηγορηθούμε για τὸν ἀδικαιολόγητο παραγκωνισμόν τῆς Μητρικῆς· δ' ἀπόφοιτος του γυμνασίου καταρθώνεται ούτε τήν γλώσσά του να ξέρη ούτε τήν ἀρχαία να μάθῃ. Τὸ κέρδος που ἀποκομίζει μετα τὸ μαρτυρικὸν χασομῆρημα τῶν ἐπτά ἐτῶν είναι ἐνίοτε δ' εὐνομισμός του πνεύματος και τὸ σακάτεμα του σώματος· ἀντί να ὀξυνθῇ ἡ κρίσις του, ἐπαραφορτώθηκε ἡ μνήμη του. Και γι' αὐτὸ βλέπομε παιδιά με σπινθηροβολοῦν πνεύμα, νάμβλύνονται διανοητικῶς στο τέλος.

Quidquid delisunt professores, pleruntia discipuli. Ἡλ. ἡ κουταμάρα, ἡ στενοκεφαλιά και ἡ ἀμάθεια τῶν δασκάλων ξεσπᾶ στα κεφάλια τῶν μαθητῶν.

1) ΕΞΩ ΤΑ ΛΑΤΙΝΙΚΑ. Τὰ Λατινικά είναι ἄλλωστε σιωπηρῶς καταργημένα πρὸ πολλοῦ εις τήν Ελλάδα, ἐπειδὴ κανένας Ρωμῆς δὲν ἔμαθε ποτὲ στο γυμνάσιο λατινικά. Για να γίνεται στο γυμνάσιο σωστή διδασκαλία τῆς Λατινικῆς και ὄχι κερφδιά, πρέπει ναύξηθουν οί ὤρες τῆς διδασκαλίας και τῆς κατ' οἶκον μελέτης. Ἄλλὰ ὄλο αὐτὸ τὸ βάρος—τὸ ἦδη τώρα δυσβάστακτο—δὲν εἶνε σωστὸ να τὸ ἐπιβάλλωμε σ' ὄλους τοὺς μαθητὰς· ἡ Λατινική θὰ γίνῃ μάθημα προαιρετικόν, (για τοὺς φιλολόγους βέβαια ἀναγκαστικόν). Ὁραῖος εἶναι βέβαια δ' Κικέρων, ἐπάμιλλος, ἔστω, του Ὁμήρου δ' Βιργίλιος, ὑπέρτερος του Θουκυδῆδου δ' Τάκιτος· μα δὲν ἔχομε καιρό για ὄλους· ἀρκετὰ ἔχομε να κάνωμε με τοὺς Έλληνες· χωρὶς ἀεκαρίες δὲν θὰ σώσωμε τὸν Κλασσικισμόν· πρέπει να τὸν περμαζέψωμε, γιατί ἄλλοιῶς θὰ τὸν παρασύρῃ δλόκληρο ἡ νέα ζωὴ με τις νέες ἀπαιτήσεις. Ἐχομεν ἐμεῖς και τὸ ἐξαιρετικὸ πλεονέκτημα, ότι ἡ γλώσσα μας δὲν συνδέεται με τὰ λατινικά καθὼς οί ρωμανικὲς γλώσσες. Ὅσο δὲ για τήν ρωμαϊκή gravitatem ούτε 10 ρωμιοί δὲν θὰ τήν χρωστοῦν στις λατινικὲς σπουδές.

Δὲν εἶναι λοιπὸν σωστὸ για τρεῖς φιλολόγους και ἄλλους δυο νομικοὺς που θὰ χρειαστοῦν τὰ Λατινικά να τυραννηθουν ἐπὶ τόσα χρόνια ὁ ἄλλοι 95 φυσικομαθηματικοί, γιατροί, και νομικοί (ἐμποροί, δικηγόροι, κτλ.). Για να ξέρουν οί γιατροί τις ρεσιπέτες τους και οί δικηγόροι τὰ ρωμαϊκά των ρητῶ, ἀρκεῖ διδασκαλία στοιχειώδης τῆς Λατινικῆς στήν τελευταία τάξη του γυμνασίου (ἡ και στο Πανεπιστήμιο).

Τὸ μόνο που μᾶς μένει ἀκόμη να σκεφθούμε είναι μήπως ἀρθῇ ἡ ἀναγνώρισις των Γυμνασίων μας από τὰ ξένα κράτη· ἀλλὰ αὐτὸ δὲν είναι ἐσωτερικὸν ἐπιχείρημα και ἐπὶ τῆς αὐτῆς οἰκίας δὲν ἰσοφαρίζει τὰ ἐκ τῆς καταργήσεως κέρδη. Ἄλλως τε τὸ ἴδιο πνεῦμα ἄρχισε και ἔξω να φυσᾷ· στήν Ρωσία, τήν Οὐγγαρία, κατηργήθη σχεδὸν ἡ διδασκαλία τῆς Ἑλληνικῆς ἀπὸ τὰ ἀρχαία κείμενα και ἄλλοῦ ἄρχισε να ταλαντεύεται.

2) ΣΩΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ. Ἄν ἡ διδασκαλία των Λατινικῶν καταντᾷ σὲν μεγάλο μῆδενικό, μα και ἡ των Ἑλληνικῶν σχεδὸν τίποτε δὲν ἀποφέρει. Ὁ μαθητὴς πρέπει να μάθῃ τόσο καλά τήν ἀρχαία φιλολογία και τὸν ἑλληνικὸν βίον, τήν ἑλληνικὴν ἱστορίαν και τὸν ἑλληνικὸν κόσμον, ὥστε να τὸν ἐνστερνισθῇ και να τὸν ἐνοματώσῃ μέσα του, ὥστε να τὸν αἰσθανθῇ και

να τὸν ἀγαπήσῃ με δλη που τὴ καρδιά. Για να γίνουνη ὄλα αὐτὰ πρέπει, πρώτον και κέρριον, να διαβάσῃ δ' μαθητὴς πολλὴν ὄλη. Με τήν Γραμματικὴ και τὸ Συμμετακτικὸ πρέπει να ἐξοφλήσῃ στήν δευτέρα του Γυμνασίου και να μὴ τὰ κοπανίζῃ ἐπ' ἀπειρον, ἀφοῦ δὲν είναι αὐτὰ σκεπῆς παρὰ μέσον. Οί περισσότεροι από τοὺς διδάσκοντας τῶρα θεωροῦν καθήκον των πρὸς τήν πατρίδα να μεταδώσουν στους μαθητὰς τὰς γνώσεις των περὶ αἰολικῶν ἔγγραμμάτων παραδίδουν Ὁμηρο, περὶ συντακτικῶν σχημάτων, ἄν ἐρμηνεύουν (sic) Θουκυδῆδην, και ὤτω καθιεθῆς. Ἔτσι ὁποτελεσμα του κόπου και χρόνου που ἐξοδεύτηκε είναι ότι ἀπὸ ὄλην τήν αθουμάδια ἐκείνη ποίησῆς ἀπολυόμενος του Γυμνασίου, ἐσύνταξε μία τραγωδία του Σοφοκλέους και αἰσθάνθηκε—κατὰ συνθήκην,—πέντε ἔξη ραψῶδες του Ὁμήρου· ἐπῆρε δὲ για ἐξόδιον στον μετέπειτα βίον ἀρκετὴ δόσιν ἀποστροφῆς για τὰς στερεοτύπους ἐκδόσεις, ὥστε ποτὲ να μὴ ξαναοἰξῇ ἀρχαίον συγγραφέα.

Τήν ἀρχαία Ἑλληνική θέλωμε να τήν ἀγκαλιώσωμε για μᾶς ἔχει ὄχι μόνον κλασσικὴ φιλολογία ἀλλὰ και ἔθνική· για κάμποσο καιρό ἀκόμη,—ἄς ἐλπίζωμε πῶς ἡ νέα ζωὴ που γλυκοχαρίζε, δὲ βαρῆσῃ να μᾶς χάριση, μία γρηὶ φιλολογία—γιαρκετὸ καιρό ἀκόμη ἀπὸ μόνα τὰ σπλάγχνα τῆς θαντλήσῃ ἡ ἡγέτις τίξις τῆς κοινωνίας, τὰ ἱερὸν ἔαρ του Ἐθνους, τις ὑποθήκες του ἰδεώδους ἐκείνου κόσμου, οί ὁποῖς κάμνουν να μεγαλοურγήσουν ἐκείνους που τις ἐγκολπώθησαν και ναβαδίσουν τὸ ἔθνος τους. Γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸ, για να καταλάβῃ δ' μαθητὴς ὄλον τὸν κόσμο ἐκεῖνο, πρέπει να διδαχθῇ τὰ στοιχεῖα του ἰδιωτικού και δημοσίου βίου των Ἑλλήνων, λίγη ἀρχαιολογία, ἱστορία τῆς τέχνης, γραμματολογία κτλ.

3) ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ἐν συναρῆς με τήν βυζαντινὴν, ὥστε δ' μαθητὴς να καταλάβῃ ἐν τῇ ἐξελίξει τῆς τῆν ἑλληνικὴ γραμματεία. Τὰ χάλια μας ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ οὐσιωδέστατο ζήτημα δὲν χρειάζονται κἄν ξεσκέπασμα.

4) Ὅσο για μερικὰ ἄλλα μαθήματα πρέπει να ξεφορτώσωμε λίγο τήν μνήμη και να δυναμώσωμε τήν κρίσις· εἶται λ. χ. στα Μαθηματικά πρέπει να περιοριστοῦν λίγο τὰ ἀτέλειωτα θεωρήματα, και να αὐξήσουν οί ἐφαρμογές. Τὸ ἴδιο και στήν ἱστορία· να περιορισθοῦν εις τὸ ἐλάχιστον οί χρονολογίες, τὰ ὀνόματα, οί χαρακτηρισμοί των μεγάλων ἀνδρῶν (αὐτὲς μάλιστα δίνουν και παίρνουν στα ἑλληνικά σχολεία), και οί ἐκτενέες περιγραφές.

Πρέπει να περιορισθῇ λίγο και τὸ ὄλικὸ τῆς Γεωγραφίας, ἱερᾶς, κτλ· πρὸς ἄφελος των Φυσικῶν Ἐπιστημῶν.

5) Τίς κρίσεις περὶ Ὁμήρου, Σοφοκλέους, Περικλέους, θὰ τις μορφῶσῃ δ' μαθητὴς σιγὰ σιγὰ με τήν μελέτη τῆς γραμματείας και τῆς ἱστορίας, και είναι περιττὸ να τοῦ τις σερβίρῃ ἐτοιμῆς ἡ Γραμματολογία και ἡ ἱστορία.

6) Πρέπει να ὀρισθῇ και ἓνα ἔθριον ἡλικίας (κατώτατον 13 ἐτῶν) για ὄσους μπαίνουν στο γυμνάσιο· μόνο τὰ δικὰ μας γυμνάσια ξεφορνίζουν παιδιά ἄγουρα για ἐπιστήμη και χωρὶς να χωνέψουν ὄ,τι ἔμαθαν.

7) Περιορισμός των ὄρων τῆς διδασκαλίας· μάλιστα

3 ΑΡΧΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΔΟΓΓΟΥ

ΔΑΦΝΗΣ ΚΑΙ ΧΛΟΗ

Μετάφραση Ἡλία Π. Βουτιερῆδην

ΙΕ'. Ἡ Χλόη, ἀφοῦ πῆρε τὸ σουραῦλι και τῶβαλε στα χεῖλη της, ἔπαιζεν ὄσο μπορούσε δυνατώτερα· τὰ βόδια ἀκοῦν, γνωρίζουν τὸ σκοπὸ και μουγκρίζοντας με μιὰ ὄρημν πηδοῦν στή θάλασσα. Κ' ἐπειδὴ ὄρημητικὸ τὸ πῆδημα γίνηκε ἀπὸ τόνα πλευρὸ του πλοίου κι' ἀπὸ τὸ πέσιμο των βοιδίων ἀνοιξε ἡ θάλασσα, ἀναποδογυρίζεται τὸ πλοῖο και με τῇ βοήθειᾳ τῆς θαλασσοταραχῆς βουλιάζει. Πέφτουν ὄλοι στή θάλασσα, μα ὄχι με τήν ἴδια ἐλπίδα του γλυτωμοῦ. Γιατί οί κουρσάροι ἔιχαν κρεμάσει στο πλάι τους τις μαχαίρες κ' ἔιχαν φορέσει τὰ λεπιδωτὰ μισοθωράκια κι' ὡς τῇ μέσῃ τῆς ἀντίξας τὰ ποδήματα ἔιχαν δέσει, ἐνῶ δ' Δάφνης

ἦταν ζυπόλυτος, γιατί ἔθωσκε στον κάμπο, και μισόγυμνος, γιατί ἔκανε ἀκόμη ζῶστη. Ἐκείνους λοιπόν, ἀφοῦ κολυμπήσαν λίγο, πᾶματα τους πῆγαν στον πάτο, ἐνῶ δ' Δάφνης εὐκολα τὸ φέρεμά του ἔβγαζε· μα ἀπόστεινε στο κολύμπι, γιατί προτίητερα μονάχα σὲ ποτάμια κολυμποῦσε, ἀπ' τήν ἀνάγκη ὄμως μαθόντας τί πρέπει να κάνει, ὄρημνε στή μέση των βοιδίων· κι' ἀφοῦ ἀρπάξε με τὰ δυὸ του χέρια δυὸ κέρατα βοιδίων σέρνονταν στή μέση εὐκολα και χωρὶς κόπι, σὰ να ὄδηγοῦσε ἀμάξι.

Κολυμπάει τὸ βόδι ὄσο μῆτε ἄθρωπος· μονάχα ἀπὸ τὰ θαλασσοπούλια λείπεται κι' ἀκόμη κι' ἀπὸ τὰ ψάρια. Οὔτε θὰ πινιγόταν τὸ βόδι, ὄταν κολυμπάει, ἄν ἀπὸ τὰ δ'χάλια του δὲν ἔπεφταν τὰ νύχια σάν πολυθραχούν. Τὸ βεβαιώνουν αὐτὸ ὄς τὰ τώρα πολλές μεριές τῆς θαλάσσης, που τις λέν βοῖδοπεράματα.

ΙΣΤ'. Γλυτόνει λοιπὸν με τέτοιο τρόπον δ' Δάφνης και δυὸ κίντυνους ἔφευγεν ἀνόπιστα, τους κουρσάρους και τὸ πνίξιμο Κι' ἔμα βγήκε στή στεριά και βρῆκεν ἐκεῖ τὴ Χλόη, που γελοῦσε κ' ἔκλαιγε μαζῇ, πέφτει στήν ἀγκαλιά της και ρωτοῦσε να μάθει τί ἦθελε κ' ἔπαιζε τὸ σουραῦλι. Κι' αὐτὴ του τὰ διγιέται ὄλα· τήν τρεχάλα της στον Δόρκωνα· τὸ συνήθιο των βοιδίων· πῶς τήν ὄρημνεψε να παίζει τὸ σουραῦλι και ὄτι πέθανε δ' Δόρκωνας· μόνο ἀπὸ ντροπῇ για τὸ φιλὶ δὲν

ἔπει. Ἀποφάσισαν λοιπὸν να τιμήσουν τὸν εὐεργέτη τους· κι' ἀφοῦ πῆγαν με τὸ συγγενολὶ τους θάφτουν τὸν ζυμοῖο Δόρκωνα. Ἐρριξαν ἀπάνω του χῶμα πολλὸ και δέντρα ἡμερα πολλὰ φύτεψαν και κρέμασαν στον τάφο του τὰ προφαντὰ ἀπὸ τὰ σπαρτὰ· μα και γαλα ἔχυσαν ἀπάνω του και σταφύλια ἔχυσαν και σουραῦλια πολλὰ ἔσπασαν. Ἀκούστηκαν και των βοιδίων ὄρημητικὰ μουγκρίσματα και κάποιες τρεχάλες ἀταχτες μαζῇ με τὰ μουγκρίσματα ἔιδαν· και καθὼς ἔγαν οί βοσκοί κ' οί γιδάρηδες αὐτὰ ἦταν τὸ μυρολόι των βοιδίων για τὸν πεθαμένο γελαδάρη. Κ' ὄστερα ἀπὸ τὸ θάψιμο του Δόρκωνα λούζει τὸ Δάφνη ἡ Χλόη, ἀφοῦ τὸν ἔφερε στις Νύμφες και τὸν ἔμπασε στο σπήλιο. Κι' αὐτὴ τότες για πρώτη φορὰ μπροστὰ τὸ Δάφνη ἔλους τὸ κορμί της, τὸ λευκὸ και πούστραφε ἀπ' ὄμορφοι και που δὲν ἔιχε ἀνάγκη ἀπὸ λουτρό για να ὄμορφήνει. Κι' ἀφοῦ μαζέψαν ἄνθια, ὄσα ἦταν στήν ἐποχῇ ἐκείνη, στεφάνωσαν τὰ ἀγάλματα και τὸ σουραῦλι του Δόρκωνα σάν ταῖμα τὸ κρέμασαν στο βράχο.

ΙΖ'. Κ' ὄστερ' ἀπ' αὐτὸ πῆγαν και ζέταζαν τὰ γῆδια και τὰ πρόβατα. Κ' ἐκεῖνα ὄλα κοίτουσαν χάμου χωρὶς να βῶσκουν, οὔτε να βελάζουν· μα θαρρῶ, πῶς τὸ Δάφνη και τὴ Χλόη, που ἔιχαν γίνε ἀφαντοί, πεθουῦσαν. Ὅταν λοιπὸν τους ἔιδαν κι' αὐτοί τους φώναζαν ὄπως πάντα κ' ἔπαιζαν τὸ σουραῦλι, τὰ πρό-